

Visioner, vägval och verkligheter

Svenska universitet och högskolor
i utveckling efter 1940

Carl-Gustaf Andrén

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK KIEL
- ZENTRALBIBLIOTHEK -

Nordic
Academic
Press

NORDIC ACADEMIC PRESS

Innehåll

Förord	9
Prolog	13
Människor med idéer – förnyelse och förändring	13
Ett förpliktande arv	18
Vetenskap och utbildning	18
I. Utbyggnad av universitet och högskolor	21
Samma grundidé men skilda tolkningar	
Traditionsbaserad utbyggnadsideologi	23
Två modeller	26
Universitetsfilialer med moderuniversitet – och en dröm	33
Nya högskolor för grundutbildning men utan forskning	36
Forskningsanknytning – ett nyckelbegrepp i debatten	38
Forskningsanknytning och lokaliseringsstrategi	40
Likvärdig utbildning vid alla lärosäten – en princip i utbyggnaden	42
Kritiken mot U 68:s förslag	44
Vidgat högskolebegrepp – nya högskolor – traumat kvar	45
Linköpings högskola blir universitet – med temaforskning vid filosofisk fakultet	48
Stärka och förbättra forskningsanknytningen	48
Att bygga på vetenskaplig grund	51
Trendskifte – forskningsresurser till mindre högskolor	53
Fortsatt decentralisering – nya högskolor	55
Kvalitet och kompetens genom samarbete	58
Nya universitet	59
Samgående och sammanslagning – på frivillig bas	62
Enighet om grundprincipen – oenighet om tolkning och förverkligande	63
Ett i princip enhetligt system – med stora olikheter	65
Nytänkande inför framtida förändringar	66

2. Vem styr?	71
Kollegialitet – demokrati – autonomi	
Aktörer och beslutsintressen	72
Styrning utifrån ömsesidigt förtroende	74
Delad förvaltning – ett radikalt förslag	76
Fortsatt sammanhållen styrning och förvaltning	78
Administrationn växer	80
Demokratisering och större självbestämmanderätt	81
Minskad central detaljstyrning – ökat lokalt ansvar	85
Frihet under kontroll	88
Frihet och kvalitet – ett radikalt förändringstänkande	90
Drastisk organisationsförändring – färre beslutsnivåer, ämbetsverk läggs ned	92
Ökad decentralisering och större frihet	95
Autonomireform och ökad frihet för lärosätena	97
Reaktioner på reformen – vem tog över självstyret?	100
Reformer och förändringsbenägenhet	102
Från central till lokal styrning	106
Styrningens ideologi	109
3. Forskning	111
En förutsättning för universitet och högskolor	
Den dubbla uppgiften – att forska och att undervisa	112
Forskning och näringspolitik – ett tekniskt forskningsråd	114
Grundforskningen i centrum – nya forskningsråd	119
Två hörnpelare – fakultetsanslag och forskningsrådsmedel	121
Universitetens upprustningsmål – internationell standard	123
Sektorsforskning – för myndigheters och samhällssektorer behov	126
Långsiktighet och styrning – de forskningspolitiska propositionerna	128
Frihet och styrning	130
Ökade forskningsanslag – ökad central styrning	132
En bra verklighet – som kan bli bättre	135
Anslagsbalans och autonomi	138
Satsning på nya forskargenerationer – och gamla forskningsdiscipliner	140
4. Utbildningens kvalitet	143
Ett finansieringsproblem	
Energiska studentinitiativ – med lärarstöd	145
Garanterad standard vid filosofiska fakulteterna – ett lyckokast	146
Stabilitet i en explosionsartad utveckling	151

Forskarutbildningens effektivisering	154
Reviderat medelstillelningssystem med målet oförändrad standard	156
Internationella tendenser	158
Linjesystem med schablonbelopp	159
Volym och prestation	161
Kvalitetskontroll och magisterexamensprövningar	164
Ramanslag utan reell prövning	165
Mellan urholkning och återställning	167
Stora medelstillskott – utan väntad effekt	171
Varför minskade den lärarledda tiden?	172
Internationell utblick	173
Utbildningsstrategi med systemskifte	177
Slutsats	182
5. Universitetslektorer	185
Forskarutbildade lärare utan forskningsuppdrag	
En ny typ av lärartjänst	187
Historisk exkurs	189
Universitetslektor med undervisning som huvuduppgift	190
Debatt om principer och konsekvenser	194
Alla akademiska lärare behöver inte forska	196
Universitetslektor – huvudlärare vid universitetsfilialerna	199
Alla högskoleenheter behöver inte bedriva forskning	200
Ett trauma söker sin lösning	202
En ny professors- och lektorskarriär	204
På väg – men ännu inte framme	207
6. Studentinflytande	211
Från informellt till reglerat	
Samverkan och konfrontation	212
På väg mot jämbördighet	213
Undervisningsnämnder som samrådsorgan	216
Successivt ökat medinflytande	218
Fullt medansvar – ökad universitetsdemokrati	220
Samarbete i symbios	222
7. Idéer och principer	227
Drivkrafter för utveckling och förändring	
Internationellt perspektiv	228
Ett vidgat nationellt högskolebegrepp med anknytning till traditionen von Humboldt och universitetsidén	229 231

Principer som styrfunktioner	235
Behov av idéer som ledstjärnor – också i framtiden	236
Ett forum för en långsiktig nationell universitets- och högskolepolicy	237
Epilog	239
Noter	241
Förkortningar och förklaringar	261
Förkortningar	261
Förklaringar	262
Källor och litteratur	263
Personregister	279